

Şehrin YeniGün GAZETESİ'NİN ÜCRETSİZ KÜLTÜR-SANAT İLAVESİDİR

Şafızası

CİLT: 2 • SAYI: 6

HAZIRLAYANLAR: SADIK GÖKCE - ANUŞ GÖKCE

28 ŞUBAT 2020 CUMA

**KONYA
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ**

KONYA BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ'NİN
KATKILARIYLA

• **AKŞEHİRLİ BİR EDEBİYATÇI:**

TARIK BUĞRA

SADIK GÖKCE

• **HOCA MESUT'TAN ÖMER**

SEYFEDDİN'E TERKİPSİZ TÜRKÇE

AHMET SEVGİ

• **REHBERİMİZ ÖMER SEYFETTİN**

HÜZEYME YEŞİM KOÇAK

• **KAHRAMANLARI ÖMER**

SEYFETTİN'İ ANLATIR

BERKEHAN ANAÇ

• **ÖMER SEYFETTİN VE**

DİVAN EDEBİYATI

DOÇ. DR. ŞERİFE AKPINAR

• **KADİM ÖĞRETİ VS**

MODERN BİLİM

FATMA TUTAK

• **NACİ FİKRET VE ŞİVLİLİK**

ANUŞ GÖKCE

• **"SAYA GEZDİM DUYDUNUZ MU?"**

TAYYAR YILDIRIM

• **ANNAH, KONYA SEL**

OLMUŞ AKIP GELİR!

MUSTAFA GÜDEN

AKŞEHİRLİ BİR EDEBİYATÇI: TARIK BUĞRA

**SADIK
GÖKCE**

sadilgokce@hotmail.com

Öykücü, romancı, oyun yazarı, gazeteci... 22 Aralık 1918 yılında Akşehir'de dünyaya gelen Tank Buğra İlkokulu Akşehir'de Liseyi ise İstanbul Erkek Lisesi ve Konya lisesinde okudu. Türk Edebiyat Tarihinin yetiştirdiği sayılı öykücü, oyun yazarı, hikâyecisi ve romancılarıdır.

Lise eğitiminden sonra Tıp Fakültesine kaydolan Tank Buğra burada iki yıl okuduktan sonra doktorluğun kendisine göre bir meslek olmadığını düşünüp Hukuk Fakültesine geçmiştir. Birkaç yıl Hukuk Fakültesine devam eden Tank Buğra, bu alanı da beğenmeyerek Edebiyat Fakültesine geçiş yaptı. Edebiyat Fakültesine devam ederken 1942 yılında Yedek Subay Okuluna gitti. Askerlik görevi bittikten sonra Edebiyat Fakültesinde devam ettiği Türkoloji Bölümünü de bırakarak eğitim hayatını sonlandırdı. Eylül 1950'de öykücü Jale Baysal ile evlendi, 1968'de boşandı. Kalp krizi geçirdiği Mayıs 1973'ten sonra günlük yazılarını bıraktı, Tercüman gazetesinde haftalık sohbet yazıları yazdı. Eylül 1977'de, öykücü Hatice Bilen Hanımla evlendi.

1951 yılında gazeteciliğe başladı. Milliyet Gazetesinde Fıkra Yazarlığı, Yeni İstanbul Gazetesinde Yazı İşleri Müdürlüğü, Vatan, Yeni Gün ve Türkiye Spor Gazetelerinde sekreterlik yaptı. İstanbul Şehir Tiyatroları Edebi Heyetinde üye, Tercüman Gazetesinde Fıkra yazarlığı görevleri yaptı.

Toplum çalışmalarına psikolojik açıdan bakan Tank Buğra, sanat gerçekliliğini toplum gerçekliliği ile karşılaştırır.

Tarik Buğra, "Siz sanat halk içindir diyenlere aldırış etmeyin, onların en kabadayıları bile sanat sanat içindir diyenler kadar topluma mal olmamışlardır" der. Sanatın amacı insanı yükseltmektir. Hâlbuki sosyal gerçekçilerin sanatı bütün değerlerden sıyrılarak sanatı alçaltmıştır. Çağımız insanının doğarken soylu anlam taşıyan davranışlarındaki asalet ile aksiyonlarındaki soysuzluk üzerinde önemle durur Tank Buğra.

Toplumsal meseleleri bireysel ahlak yönünden ele alır. Şiirli, hareketli, yoğun bir anlatımla, izlenimlerle sarılı, çevre, kişi ve olayların

soyut derinliğine iner. "Hikâye de, roman da, tiyatro da dille yaşar. Dilin mükemmel yani değişmez haline yaklaştıkça eserler ölümsüzleşir." düşüncesi ile tuluatçılıktan, şive taklitlerinden, dilin standartları dışında kalanlardan, gelip geçici dil görüntülerinden kaçar.

Fıkra, gezi notları, hikâye, roman ve oyun türlerinde eserler veren Tank Buğra'nın sanat hayatına girişi romanla olmuştur. 1940 yılında "Çınaraltı" dergisinde yayımlanan ilk eseri Yalnızların Romanı'dır.

İlk öykülerinde 1950'li yıllarda Türk aydınlarının bunalımlarını, küçük kasaba izlenimlerini, buruk aşk ilişkilerini işledi. Sağlam bir kurgu ve ustalıklı kullandığı üslûbuyla dikkati çekti. 1955'te çıkan Siyah Kehribar adlı romanı beğenilmeyince romana bir süre ara verdi. Bu romanıyla ilgili olarak "Sanki roman yazmamış, cinayet işlemiştim. Hikâye kitaplarına yazılan övgüler yüzünden Kaf dağına uzanan burnum öyle bir kırılış kırılmıştı ki, tam dört yıl ne hikâye ne roman yazdım" demektedir.

Aynı yıllarda varoluşçuluğun etkisinden dolayı yaygınlaşan bunalım hikâyeciliğinin öncülerinden oldu. Her ne kadar çeşitli toplumsal katmanlardaki insanları işlediyse de asıl yazar kişiliği, belli bir çizginin üstündeki insanlarla, insanları yönetici ve etkileyici aydın insanların, toplumda yerlerini bulamamış, duyusuz, düşünüş ve yaşamada bir üslûp tutturamamış yalnız adamı anlatırken ortaya çıktı. Bundan dolayı hikâyesine gündelik yaşayışın gerçeklerinden girdiği hâlde, yavaş yavaş düşünce plânına doğru kaydı ve "yalnız adam" olarak bir kişiyi anlattı. İkinci kitabında da ilk kitaptaki temaları sürdürdü. Zaman içinde boşlukta kalan insan, çevreden yoksun insanın isyanı onun en önemli konusu oldu. Üçüncü hikâye kitabı İki Uyku Arasında, içkiye ve kumara kendini kapıtmış, hırçın, günümüz aydınının sarhoşluğunu anlattı.

1956 Macaristan olaylarında Macar hal-

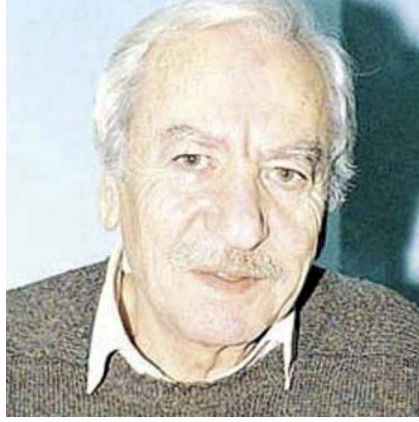
kının Sovyetlere direnişini anlattığı Peşte 56 adlı oyunuyla oyun yazarlığına başladı. Asıl ününü ise, üzerinde 1959'dan beri çalıştığı üç ciltlik Küçük Ağa romanıyla sağladı. Millî Mücadele yıllarında Kuvay-ı Milliye hareketi ve halkın işgal kuvvetlerine direnişini konu alan bu eseri daha sonra yine kendisinin yazdığı senaryoyla Yücel Çakmaklı tarafından TV dizisi haline getirildi ve geniş beğeni topladı.

Küçük Ağa Ankara'da ve Firavun İmanı romanlarında Kurtuluş Savaşı'ndan sonra yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin bu aşamada yüz yüze geldiği bazı sorunları ele aldı. Firavun İmanı'nın konusu, Mehmet Akif, Hüseyin Avni Ulaş ve Hasan Basri Çantay gibi muhaliflerin Ankara'da saf dışı edilmeleridir. Yağmur Beklerken romanında, Serbest Fırka hareketini, Gençliğim Eyvah'ta öğrenci hareketlerini işledi. Osmanlık romanında irade gücüyle bir dünya devleti kurmayı başaran insanların öyküsünü dönemin olayları içinde verdi.

"Oğlumuz" ana başlığı altında topladığı hikâyelerini bir kitap halinde yayınladı. Hikâye kitabı içinde yer alan Oğlumuz başlığını taşıyan hikâye 1948 yılında Cumhuriyet Gazetesi tarafından açılan Hikâye Yarışmasında ikinci oldu.

İbişin Rüyası (Roman, TRT Roman Başarı Ödülü'nü aldı. 1970, Oyun olarak da Ankara Devlet Tiyatrosu'nda oynandı. 1972)

Yücel Çakmaklı yönetiminde TV dizisi haline getirilen ve Osmanlı devletinin kuruluş yıllarını konu alan Osmanlık romanı ile de 1985 Türkiye Millî Kültür Vakfı Armağanını kazandı. Tark Buğra, ayrıca 1979'da Gençliğim Eyvah ile TMKV Armağanını, 1981'de Akümülatörlü Radyo ile Türkiye Yazarlar Birliği Tiyatro Ödülünü; 1981'de Yalnızlar ile TMKV Armağanını; Yağmur Beklerken ile 1982'de Kültür Bakanlığı Ödülünü, 1989'da İş Bankası Roman Ödülünü, 1984'te Türk Kültürüne Hizmet Vakfı Senaryo Ödülünü, 1992 TYB Yılın Kültür Adamı Ödülünü aldı. İnanç dergisince 1984'te yılın romancısı seçildi. Tark Buğra'nın ayrıca Yalnızlar, Yağmur Beklerken,

Dönemeçte ve Ayakta Durmak İstiyorum adlı yapıtları filme alınarak televizyonda gösterildi. 1991'de devlet sanatçısı seçildi.

Mehmet Nazım, Süleyman Yücel, Tark Emin ve Tark Nazım müstear isimlerini de kullanan Tark Buğra 25 Şubat 1994 yılında vefat etti, İstanbul Karacaahmet Mezarlığına defnedildi.

ESERLERİ:

HİKÂYE: Oğlumuz (1949), Yarın Diye Bir Şey Yoktur (1952), İki Uykü Arasında (1954), Hikâyeler (ilk üç kitaptan seçmelerle yenileri, 1964; yeni seçmeler 1969).

ROMAN: Siyah Kehribar (1955), Küçük Ağa (1963), Küçük Ağa Ankara'da (1966, Küçük Ağa ile birlikte, 1968, 1974), İbişin Rüyası (1970), Firavun İmanı (1976), Dönemeçte (1978), Bir Köşkünüz Var mı? (1978), Gençliğim Eyvah (1979), Yağmur Beklerken (1981), Yalnızlar (1981), Osmanlık (1983), Dünyanın En Pis Sokağı (1989).

FIKRA-DENEME: Gençlik Türküsü (1964), Düşman Kazanmak Sanatı (1979), Politika Dışı (1992), Güneş Rengi Bir Yığın Yaprak (1995).

GEZİ: Gagaringrad (Moskova notları, 1962), Bu Çağın Adı (1996).

OYUN: Ayakta Durmak İstiyorum (1966), Üç Oyun (Ayakta Durmak İstiyorum, Akümülatörlü Radyo, Yüzlerce Çiçek Birden Açtı, 1981), İbiş'in Rüyası (oyun. 1972; bas. 1982), Güneş ve Arslan (1988), Sıfırdan Doruğa (1994).

Ayrıca çeşitli dergi ve gazetelerde tefrika edilip kitaplaşmayan Aşk Esirleri (Milliyet, 1953), Şehir Uyurken (Bursa Hâkimiyet, 1954), Yanıyor mu Yeşil Köşkün Lambası (Yeniğün, 1955), Ölü Nokta (Yeni İstanbul, 1958), Sonradan Yaşamak (Vatan, 1958), Abaza Paşa'nın Rüyası (Erzurum Doğu, 1959) gibi romanları da vardır.

Kaynaklar:

Karaalioglu, Seyit Kemal, Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü, İnkılap ve Aka Yay. 1974/İST

HOCA MESUT'TAN ÖMER SEYFEDDİN'E TERKİPSİZ TÜRKÇE

**PROF. DR
AHMET
SEVGİ**

Anadolu'da Türkçe, edebî dil niteliğini 14. yüzyılda kazanır. 13. asırda Mevlânâ ile başlayan Türkçe şiir yazma tecrübeleri Ahmet Fakih, Şeyyat Hamza, Yunus Emre ve Sultan Veled'le devam etmiş, özellikle de Yunus'un şiirleriyle belli bir noktaya ulaşmıştır. Yunus Emre'nin, en girift tasavvufî meseleleri bile şiirlerinde sade ve anlaşılır bir üslûpla dile getirmesi şairlerimizi cesaretlendirmiş ve önemli konuların Türk diliyle de ifade edilebileceğine dair kamuoyu oluşmasını sağlamıştır. Diğer taraftan, Anadolu'da açılan tekelerde toplanan halk kitlelerine şeyhlerin Türkçe ilahiler söyleme ihtiyacı duymaları ve nihayet Türkmen beylerinin şairleri Türkçe eser yazmaları konusunda teşvik etmeleri neticesinde Türkçe edebî bir dil vasfı kazanmıştır. Bütün bu gelişmeler doğal bir sürecin sonucu olmaktan ziyade, şuurlu bir Türkçe yazma çabasının ürünü olarak ortaya çıkmış ve bu anlamda -Fuat Köprülü'nün ifadesi ile- millî edebiyat cereyanının ilk mübeşşirlerinden biri de 14. yüzyıl şairlerimizden Hoca Mesut olmuştur. Hoca Mesut'un, baştan sona terkipsiz (tamlama) Türkçe ile kaleme aldığı "Süheyl ü Nevbahâr" adlı mesnevisinde şuurlu olarak terkîp kullanmadığını onun şu beyitlerinden anlıyoruz:

"Bu bir niçe beyti düzince benüm

Hacâletden eridi yaru tenüm

Ki bir ehl kişi eger okıya

Rekîkini anlaya vü kakıya

Diye hiç terkîb bilmez imiş

Söz içinde tertûb bilmez imiş"

Terkipsiz yazma geleneğinin mesnevî edebiyatından sonra hüsnîyat şiirinde de (lâ-dîni:profane) şuurlu olarak devam ettirildiğini görüyoruz. Bu vadede adı ilk zikredilmesi gerekenlerden biri de şair ve devlet adamı Sâfi/ Cezerî Kasım Paşa'dır. "Divanı"ndan aldığımız:

Sen meleksin key sakın uyma rakîbün sözine

Âdemün hâlin bilürsin bakma şeytândan yana

Sana sengîn dil disem gönlüne katı gelmesün

Taşlara kâr itdi âhum kılmadı şâhum sana

Bu gamze ile la'lün-içün kanuma girme
Düşmen sözi_ile âşıkı öldürmeğil ey dost

Aylar geçer cemâlîni bir gün göremezem
Yâ Rab ne baht olur bu ne vaksüz sitâredür
gibi nice beyit ve mısra Sâfi'nin de 15. yüzyılda terkipsiz Türkçenin savunucularından olduğunu gösterir.

Terkipsiz Türkçenin bir başka savunucusu da Aydınlı Visâfî'dir. Ancak Aydınlı Visâfî, terkîp kullanmamayla yetinmeyerek Arapça ve Farsça kelime de kullanılmaması gerektiğini savunmuştur. Tatalı Mahremî ve Edirmeli Nazmî'nin de sade Türkçe taraftarı şairler olduklarını biliyoruz.

18. yüzyıldan itibaren iyiden iyiye hissetmeye başladığımız mahallleşme akımı da yine bu sade ve terkipsiz Türkçe mücadelesinin bir başka tezahürüdür.

Üzülerek belirtelim ki bu mühim çabalar yeterli destek görmediği için büyüyüp gelişmemiştir. Fakat kanaatimizce sade Türkçe idealî, kiltün içindeki kor misali Türk ruhunda her zaman için var olagelmıştır.

20. yüzyıl başlarında Ömer Seyfeddin'in meşhur "Yeni Lisan" makalesindeki "Arabî ve Fârisî kâideleriyle yapılan bütün terkîpler terk olunacak" sözü terkipsiz Türkçe mücadelesinde bir dönüm noktası olmuştur. Gerçekten de terkîpler (Arapça-Farsça tamlamalar) kalkınca kısa sürede Türkçemiz sadeleşmiş, ağıdalı dilin yerini güzel Türkçe almıştır.

Sözün özü; bugün konuşup yazdığımız güzel Türkçeyi Hoca Mesud'un başlattığı ve Sâfi, Visâfî, Mahremî, Edirmeli Nazmî gibi şairlerin devam ettirdiği, nihayet Ömer Seyfeddin'in "terkîpleri kaldırsak dil sadeleşir" diyerek son noktayı koyduğu terkipsiz Türkçe mücadelesine borçluyuz. Başta Ömer Seyfeddin olmak üzere Türkçenin bu adsız gazilerini rahmetle anıyoruz. Ruhları şad olsun...

REHBERİMİZ ÖMER SEYFETTİN

Yarışmalar, ödüller hakkında değişik yorumlar yapılsa; hız çağında başka görünürlük tanınırılık yolları mevcutsa da; edebî hayatımda yarışmalar ayrı bir yere sahip.

Özellikle 1997, 2000 ve 2001 senesindeki "Türk Edebiyatı Vakfı ve Türk Edebiyatı dergisi'nin düzenlediği "Ömer Seyfettin Hikâye Yarışması'ndaki" Hayriye'nin Dügünü; Yürekteki Kuş ve Saklı Değerler'e verilen mütevazı ödüllerin, benim için farklı bir kıymeti bulunuyor.

Şeyhül Muharririn Ahmet Kabaklı'nın 1995 senesinde başlattığı yarışmaya; Mahir Adıbeş, Muhterem Yüceylmaz, Metin Savaş, İsmail Bilgin.. gibi değerli isimler girmişti.

Yarışma kanaatimce, edebî bir yolda yürümemize mühim bir katkı sağlamıştı.

Hem adına yarışma tertiplenmiş, Türk Edebiyatı'nın müstesna şahsiyeti Ömer Seyfettin ve hem de Türk Edebiyatı Dergisi'nin ağırlığı, tesiri sebebiyle.

Yarışma bugün Gönen Belediyesi'nce sürdürülüyor. Ama sanırım şartlar değişti.

İletişim kanallarının günümüzdeki gibi açık olmadığı o zamanlarda; mesela biz Anadolu şehirlerinden gelenler için, Türk Edebiyatı'ndan ve jüri üyelerinden Ahmet Kabaklı, Sevinç Çokum gibi yazarları görmek şeddeli sevinçlerdendi.

Az bulunur bir sürurla, saadette paylaşırdık, kalbe dokunan edebî hisseyi.

2001'deki ödülü İskender Pala'nın elinden almıştım. Muazzam teşviklerdi. Bir keresinde Ömer Seyfettin'in kızı Güner Hanım ödül törenine katılmıştı. Onun kızı!

Hatırlarım, 1990 sonlarında, özellikle Konya'da yazar kadınlar göze çarpmıyordu. Yazarlar Birliği'nde kadın yoktu söz gelişi. İmkânlarımız, çevremiz daha kısıtlı gözüküyordu.

Dolayısıyla sizin, sanat ve kültür merkezi diye tanımlanan yerlerden gelen beğeni, değini ve işaretlere ihtiyacımız vardı.

Kalem dostluğu bakımından; muştulu haberlerle bir yöne eğilmemiz, yepyeni bir heyecanla işe koyulmanız açısından.

İlk para ödülünün verildiği zarfı saklamıştım söz gelişi. Anlamlıydı. Şüphesiz, farklı tecrübeler, deneyimler yaşayanlar; modern zamanların çocukları için aynı kıymete haiz olmayabilir.

Hatta sonraları, bazı jüri üyelerinin, "Biz ödülleri teşvik için veriyoruz. Fazla önemsiyorlar" benzeri sözlerine de rastlamış ve elem duymuştum.

HÜZEYME
YEŞİM
KOÇAK

Hâlbuki bizim için yarışmalar, bir çeşit öne çıkmaydı, sevkti; bir atmosferin ve ruhun usulca içe işlemesiydi. Kadere yazılı, "kalemlî" bir mevcudiyetin remizleriydi.

Neticede Ömer Seyfettin bize el uzatmış, ışık tutmuştu. Onun hikâyeleriyle büyümüştük.

Ve bir manada şimdi edebiyat heveskârlarını, tutkunlarını nefeslendiriyor, (mürekkep denizine dalma zevkini) yaşatıyordu.

Bir rüya görmüştüm. Bir sofraya ve etrafında bazı şahıslar... Uzaktan, biraz da havadan(!) seyrediyordum. "Ahmet Kabaklı" gibi isimler dolaşıyordu ortalıkta.

"Bu sofrada senin de yerin var" diye ilan etti, sırlı bir ses gaipden... Herhalde o yüzden, ayakların yerden kesilmişti; deli, nefes bir sevinçten yekten.

Küçük, mütevazı bir şeydi biliyorum. Olsun, kenarda kıyıda bir köşeciğe ilisecektim. Harfçiklerim, cık cık öten ilham perilerim, pembe gönül kuşların bana yetecekti.

Hayatımın sorusunu sormuştum, o sıralar Türk Edebiyatı Dergisi Yazı İşleri Müdürü Gazi Altun Bey'e: "Kitap çıkarabilir miyiz?" diye, merakla, çarpıntılı bir kalple.

"Bu yarışmada derece alan herkes, kitaplarını yayınlatabilir" demişti, yüreklediren bir evetle.

Günaydın Edebiyat! GÜN AYDIN!

İlerilere gitme arzusu, gelecekteki duruşunu ve kazanımlarını keşfetme duygusu. Hikâyede Ömer Seyfettin vurgusu.

Yazılarım peşpeşe geldi. 2004' de İlk kitabım Saklı Değerler, bu moralle, azimle vücuda geldi.

Kapı aralanmıştı. Artık kendi kelimelerimi yoğuracaktım.

Sevda Edebiyatından odalar, kulübeler, evler yapacak, kâşaneler dikmeye özenecektim.

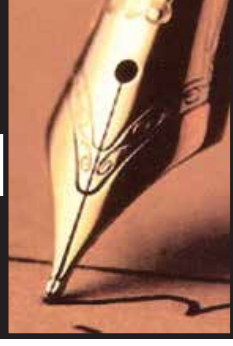
Yürüyecektim, koşacaktım, soluk soluğa kalacaktım.

İmzam belirecekti. Seslenecektim.

Sonra 1, 3, 5, 10, 18...

Gidecektim.

KAHRAMANLARI ÖMER SEYFETTİN'İ ANLATIR

BERKEHAN ANAÇ

Meram Anadolu Lisesi

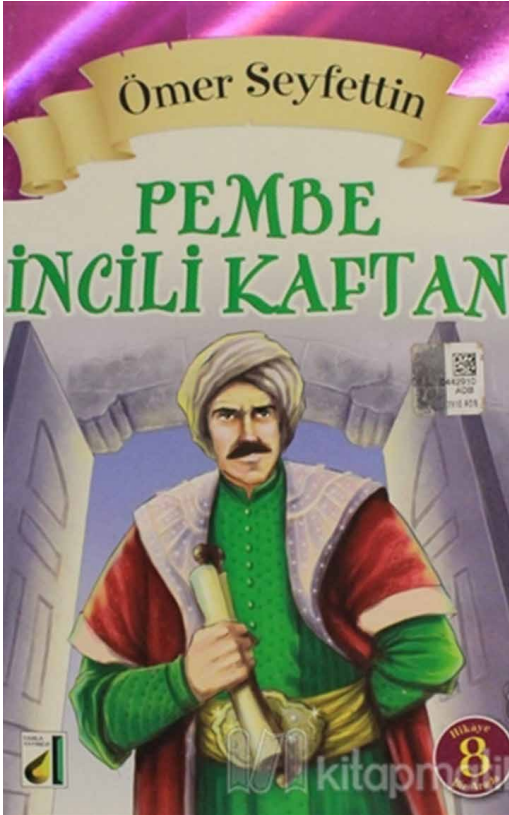
Hakkı olana hakkının verilmemesi alışlagelmiş bir olay olsa da söz konusu Ömer Seyfettin olunca insan ister istemez düşünüyor. İlkokul öğrencilerinin okuyabileceği yazar (!) olarak adlandırılan Ömer Seyfettin aradan geçen bir asırdan fazla süreye rağmen tüm öğrencilerin anlayabileceği bir dili eserlerinde başarıyla kullanmış, annelerimizin konuştuğu Türkçe ile yazalım ilkesini lafta bırakmamış, konuşulan Türkçeyi eserlerinde kullanmış yazarımızdır.

Önceleri realist öyküler yazarken Osmanlı'nın gücünü iyice kaybetmesiyle kendini Türkçülük akımının öncüsü ve uygulayıcısı olarak görürüz. İnsanı derinden etkileyen olay ve kişi kadrosuyla süslediği eserlerinde okurunu kıssadan hisseye doğru sürüklemeyi başarmış kalemi güçlü yazarlarımızdandır.

Ömer Seyfettin, eserlerini II. Meşrutiyet, Trablusgarp Savaşı, Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı'nın yaşandığı 1908-1920

yılları arasında yazmıştır. Yaşadığı dönemin toplumsal ve siyasi olayları Ömer Seyfettin'i derinden etkilemiştir. Ömer Seyfettin de bir yazar olarak topluma yön verebilmek için millî meseleleri ve unsurları irdelemiş, eserlerinde bunlara çokça değinmiştir. Eserlerinde Türk milletinin kendi kültürüne sahip çıkmasını esas almış, Türkçülük fikrini edebiyat alanına ustalıkla aktarmayı başarmıştır. Böylece öykülerinde millî benliğe önem veren, kendiyile ve milletle övünen bir toplumu yeniden canlandırmaya çalışmıştır. Pek çok eserini yaşadığı olaylardan esinlenerek yazmıştır, asker olması sebebiyle olaylara bakış açısı da gerçekçidir.

Ömer Seyfettin kimi zaman dönemin en pahalı mücevherleriyle süslenmiş kaftanını sırf üzerine oturuldu, diye bir daha giymeyen asil bir elçi; kimi zaman diyetini çok ağır da olsa ödeyen bir adam olarak karşımıza çıkar. Ömer Seyfettin kahramanlarına "Mehmet! Mehmet! Canını verdin başını verme Mehmet!" konuşturduğu cümlelerle okurunu değişik açılardan düşünmeye iter: Can verilir ama düşmanına kelle verilmez. Şehitlerin ölmediğini ve Allah katında değerli olduklarını anlamamızı ister. Şu anda üzerinde yaşadığımız toprakların ne gibi badireler gördüğünü ve ne fedakârlıklar neticesinde kazanıldığını kahramanların diliyle anlatır. Bu eserleriyle bir nesle vatan sevgisi, kahramanlık, yiğitlik gibi değer yargılarını aşılayan Ömer Seyfettin samimi bir vatansverdir. Bu sebeptendir ki Türk tarihinin kahramanlık dolu sayfalarından yola çıkan olayları, savaş sırasında askerler arasında anlatılan, askerlere moral veren anlatıları asker olmasının etkisiyle kahramanlık hikâyelerine dönüştürebilmiştir. Millî uyanış ve gururu,

devletin gücünü ve insanımızın kahramanlık-
larını anlatan Topuz, Kütük, Başını Vermeyen
Şehit, Forsa, Pembe İncili Kaftan, Kızıl Elma
Neresi? gibi hikâyeler; onun destansı bir ruhla
dolu olduğunu gösteren, bugün dahi vatanse-
verlik hisleriyle okunan, Ziya Gökalp'ın

"Nabızlarımda vuran duygular ki tarihin
Birer derin sesidir, ben sahifelerde değil
Güzide, şanlı, necip ırkımın uzak ve yakın
Bütün zaferlerini kalbimin tanininde
Nabızlarımda okur, anlar, eylerim tebcil."
dizelerinin hayat bulmuş hâli olan muhteşem
eserlerdir.

Primo Türk Çocuğu'nda geçen "...mert
bir Türk ruhundan saçılan iffet, namus, me-
tanet, istigna tavsiye eden mısraların yazılı
olduğu levhayı hatırlar. Mısralardan bazıları
aklına gelir.

'Geçme namert köprüsünden, koparma-
sın seni!

Korkma düşmandan ki ateş olsa yandır-
maz seni!

Müstakim ol, hazreti Allah utandırmaz
seni!' ... Bu levha güya kalplerin, ahlakları-
nın tercümesiydi..." ifadelerinde olduğu gibi
eserlerde Türk toplumunun karakteri kahra-
man merkezinde levhalarda da can bulur.

Türklerin kendi kültürüne sahip çıkıp bi-
linçli olmasını esas aldığı, zor şartlar altında
imkânsız başarabildiğini anlatmayı kendine
prensip edinen Ömer Seyfettin her Türk bi-
reyinin bu coğrafyada olup biteni sorgulayıp

kendine gelmesi gerektiği fikrini eserlerine
yansıtması, millî benlikten uzak kalmanın, di-
limize ve kültürümüze sahip çıkmamanın
vatani kaybetmek olacağını okuyucuya anlat-
mıştır.

Ömer Seyfettin herkesin anlayabildiği bir
dille kısa hikâyeler yazsa da sadece ilkokul öğ-
rencilerinin değil doktorasını bitirmiş insanları
da sahip olduğu değerleri bilmesi açısından
dand tecrübe edeceği yegâne yazarımızdır.

'Tiryaki Sözleri'nin GÖLGESİNDE

**Ahmet
Sevgi**

بر آدمك افكاريني سوزلری دكل، حیاتی کوستر.

Bir adamın efkârını sözleri değil, hayâtı gösterir.

(C. Şahabeddin)

EYLEM ve SÖYLEM

Sözüne bakarak denmez kimseye fazilette en üstsün,
Eylemin söylemine uyarsa ancak o zaman dürüstsün.

(Ahmet Sevgi)

ÖMER SEYFETTİN VE DİVAN EDEBİYATI

Ömer Seyfettin (Mart 1884-1920), Türk edebiyat tarihinin kudretli bir hikâyecisi olduğu gibi edebiyata, dile dair görüşleriyle de bir fikir adamıdır.

Millî edebiyatın kurucularından olan Ömer Seyfettin, isim tartışmaları yıllarca devam eden bir dönemin edebiyatına önceleri "Enderun Edebiyatı" demesine rağmen daha sonra "Divan Edebiyatı" diye adlandıran iki isimden biridir. Ömer Seyfettin'in bu ismi kullanma sebebi açıkça anlaşılmasa da Ali Canip Yöntem ismi tercih etme nedenlerini şöyle ifade eder; "Hulâsa divan halinde teşekkül eden, ancak saraylarda, zümrevî divanlarda kabule mazhar olan bizim eski edebiyatımıza verilecek en doğru ad 'divan edebiyatı' tabiridir" (Edebiyat [İstanbul], 1340). XIII – XIX. yüzyıllar arası dönemin kastedildiği ve "Klasik Türk Edebiyatı", "Eski Türk Edebiyatı", "Yüksek Zümre Edebiyatı", "Saray Edebiyatı", "Ümmet Çağı Edebiyatı", "Enderun Edebiyatı" ... gibi farklı isimler alan edebiyatın en yeni ve en fazla tercih edilen adı "Divan Edebiyatı"dır. Ancak bu ismin dönemin edebiyatını karşılamadığı üzerine uzun yıllar tartışmalar olmuştur ve muhtemeldir ki olmaya da devam edecektir. Son yıllarda "Divan Edebiyatı" adının savunması "onun, diğer bütün isimlere nazaran işaret ettiği sâhayı daha doğrudan ifâde etmesi ve yaklaşık yüz sene içerisinde terimleşme sürecini en başarılı bir şekilde tamâmlamış" (Dağlar, 2016) olmasına dayandırılmış ve bu isme karşı çıkanların onu sadece idari ve edebî terminolojideki anlamları ile ilgili olarak eleştirdiklerinden söz edilmiştir. Öyle görülüyor ki dönemin adı tartışmaların odağında olmaya devam edecektir. Ancak Ömer Seyfettin'in kullandığı ve Ali Canip Yöntem'in de 1924'ten sonra yıllarca okutulan Edebiyat adlı ders kitabında sık sık tekrar ederek hafızalara yerleştirdiği "Divan Edebiyatı" ismi yaygınlığını korumaya devam edecek gibi görünmektedir.

Ömer Seyfettin divan edebiyatı ile çocukluğunda tanışmıştır. O, çocukken evlerinde divanlar bulunduğunu ve buradaki şairleri okuyarak edebiyata ilgi duyduğunu ancak bu edebiyatı anlayamadığı için zevkini de ta-

DOÇ. DR.
ŞERİFE
AKPINAR

damadığını söyler. Çünkü divan şiirini anlayabilmek için başka bir ilim, başka bir tahsil gerekmektedir.

Millî edebiyatı benimsetmeye çalışan Ömer Seyfettin, eskiyi yani divan edebiyatını eleştirir. Divan edebiyatın toplum hayatını yansıtmadığına değinir ve onun artık can çektiğini söyler. Ona göre divan edebiyatı devrini tamamlamıştır ve yeni neslin onu manevî bir müze gibi görmesi gerekmektedir. Kasideler, gazeller, terciî bendler, mesneviler de bu müzede sergilenen birer eşyadır. Onu sevip taklide kalkışılırsa müzede eski eşyaların giyilip sokağa çıkılmış gibi olunacağını; bunun da gülünç bir durum oluşturacağını savunur. Ömer Seyfettin, millî bir edebiyat oluşturabilmek için tarihimizi bilip okumak gerektiğine bu sebeple de divan şiirini sadece merak için, ilim için okumak gerektiğine inanır. Bu dönem edebiyatının çok okunmasının da zevki bozacağını ve kişiyi suniliğe düşüreceğini belirtir. Zaten artık mensupları da azalmıştır. Ona göre İmparatorluğun çöküşüyle divan edebiyatı da çökmüştür.

Divan şiiri hakkında olumsuz eleştirilerine devam eden Ömer Seyfettin, bu dönemde sadece sevgiliden, şaraptan, meyhaneci çırağından söz edildiğini tüm unsurların hatta benzetmelerin de dinî mahiyette olduğunu belirtir. En çok "aşk"ın konu edildiğini dile getirirken buradaki aşkların hayalî ve gayr-ı ahlaki olduğunu söyler. Bu durumu da inanç gereği hakiki aşkın dile getirilemeyeşine bağlar.

Ömer Seyfettin, divan şiirinin dilinin tamamlamalarıyla dolu, yapma ve konuşulmaz olduğunu dolayısıyla kimsenin anlamadığını ifade ederken divan şairlerinin Türkçe eser verirken şöhretlerini kuvvetlendirmek için Farsça ve Arapça divanlar düzenlemelerini de eleştirir.

Divan şiirinin unsurlarından olan aruzu da millî bulmaz ve anlamı geride bırakmakla suçlar. Aruz yerine Türkçenin doğasına uy-

gun olan hece veznini savunur.

Ömer Seyfettin divan edebiyatını, Doğu etkisinde bulunduğu için millî bir edebiyat olarak görmez. Bu edebiyatı suni bulur. Aynı fikri Tanzimat ve Servet-i Fünûn edebiyatları için de düşünür; zira onlar da Batı etkisindedirler. Ancak hikâyeci, bir yandan da Osmanlı İmparatorluğu'nu kuran Türklerin en muhteşem eserleri arasında divan edebiyatını da sayar. Bu edebiyat, hiçbir milletin tarihinde olmayan yüksek bir sanat eseridir. Model olarak Acem edebiyatını almıştır. Ancak örnek aldığı edebiyatın üstüne çıkacak şairleri de vardır; Bâkî, Nefî gibi. Fuzulî'yi, Nedim'i çok samimi bulur. Ona göre Fuzulî, Nefî, Bakî ve Nedim edebiyat müzesinin en kıymetli sanatkarlarıdır. Onları yok saymak ya da unutmak büyük haksızlıktır.

Bütün bunlara rağmen Ömer Seyfettin, artık temsilcisi kalmayan bu edebiyattan bahsetmeyi gereksiz bulur. Onu, sadece edebiyat tarihinin bir dönemi olarak kabul eder. Ömer Seyfettin, divan edebiyatını eleştirirken aslında kurucuları arasında olduğu yeni edebiyatın temellerini oluşturmaya çalışmıştır. Yeni ve millî edebiyatın gelişmesi gerektiğini savunurken, bunun bir anda gerçekleşemeyeceğini de bilir. Yeniyi kabul ettirebilmek için eskiyi unutturmamak, hiç olmazsa ona olan sempatiyi azalmak çabası içindedir. Yıllarca süren bir geleneğin birden kalkamayacağını

farkındadır ve divan şiiri için pek çok olumsuz cümleler kursa da bu milletin en muhteşem edebiyatının divan edebiyatı olduğu gerçeğini de kabul eder.

Kaynakça:

Akün, Ömer Faruk (1994). "Divan Edebiyatı", TDV İslam Ansiklopedisi C. 9, İstanbul, s. 389-427.

Çetin, Nurullah (2009). "Ömer Seyfettin'de Dil ve Edebiyat Milliyetçiliği", Türk Yurdu, Yıl 98 - Sayı 259.

Dağlar, Abdülkadir (2016). "İsimlendirme Hengâmesinde Bir İsim Savunması: Dîvân Edebiyatı", HİKMET-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal of Academic Literature], Prof. Dr. Mine MENGİ Özel Sayısı, Yıl 2, Sayı 5, s. 164 -179.

Geçgel, Hulusi (2009). "Ömer Seyfettin'in Sanat ve Edebiyat Yazıları Üzerine Bir Değerlendirme", <http://www.izedebiyat.com/yazi.asp?id=78298>.

Sevgi, Ahmet- Mustafa Özcan (2005). Prof. Ali Canip Yöntem'in Eski Türk Edebiyatı Üzerine Makaleleri, Konya: Tablet.

Seyfettin, Ömer (1999). Bütün Eserleri Hikâyeler 1(haz. Hülya Argunşah), İstanbul: Dergâh Yayınları.

Timur, Kemal (2007). "Tarihi Süreçte Divan Şairleri ve Yeni Edebiyat", Türk Dili, 666, 529- 540.

Tuncer, Hüseyin (1994). Meşrutiyet Devri Türk Edebiyatı, İzmir: Akademi Kitabevi.

ACZİMİN GİRYESİ

Ahmet
Sevgi

İYİLİK YAPMAK

Ne oldum deme, ne olacağını düşün,
Başkalarına yardım etmek olsun için.

(Ahmet Sevgi)

KADİM ÖĞRETİ VS MODERN BİLİM

İnsanlığın gidişatından, gelecek günlerden ve geleceğinden umudunu kesen insan yüzünü geçmişe döner. Sırtını geçmişe yaslar, başını geçmişin omzuna koyar; önüm arkam sağım solum sobe! Burası onun mağarasıdır; gizli geçidi, harikalar diyarı, efsunlu zamanlar mekânı aynı zamanda kadim öğretilerin güvenli kucağı... Adına ne dersiniz deyin insan ayağını yere sağlam basmayı sever. Köksüz, temelsiz, mesnetsiz yaşayamaz. Balıklar gibi doğuştan yüzme kapasitesiyle gelmemiştir dünyaya; kuşlar gibi uçmak da yazmaz kodlarında belki ama karada yaşayabilir. Mademki yaşayabilir önce yürümeyi sonra koşmayı öğrenir ise önce kendine sonra toprağa güvenir ve bu güvenle dışından değilse bile içinden 'karada ölüm yok bundan gayrı' diyebilirdir.

Kadim öğretiler deyince hatırıma sıkı takipçisi olduğum bir nöroloji profesörünün konuyla ilgili sözleri geldi. Bir konuşmasında aşağı yukarı şöyle demişti; "Kadim bilgi, insanlığın ortak hafızasından damıtılmış, gerçekliği defaatle sınanmış, kolu, bilimin bugünkü kapsamının çok ötesine uzanan bir başaltı kaynağıdır." Buna göre insanı pergele benzetirsek pergelin sabit ucu kadim bilgidedir diyebiliriz. Aynı profesör yapılan bunca bilimsel araştırmanın sonucunun bir kesinliğe ulaşmasının zor olduğunu, söz gelimi bundan on yıl evvel bilimin kesin yargı bildirdiği çoğu konuda yanlışlığı kabul etmek zorunda kaldığını ifade ediyor. Doğrudur. Bilimsel gelişmelerin hız kazandığı bu çağda her geçen gün birbirini çürüten verilere şahit olduğumuz vakidir. Misal, yumurta, tereyağı, hayvansal yağlar dediğimiz iç yağ ve kuyruk yağı bir dönem deyim yerindeyse afaroz edilmişti. Fakat son yapılan araştırmalar yumurtanın gencinden yaşlısına (özel sağlık problemi olanlar hariç) hekesçe tüketilmesi gereken temel gıdalardan biri olduğunu ortaya çıkardı. Hakeza tereyağı da yumurtayla birlikte "aklandı" ve hayvansal yağlar mafsallarda oluşan tahrişleri onardığı gerekçesiyle ceza almadan serbest bırakıldı!

Çocuk gelişimi konusunda da benzer

**FATMA
TUTAK**

politikaların uygulanması ve yıllar sonra o politikaların aslında yanlış olduğu gerçeğiyle karşılaşılması insanların modern bilimi sorgulamalarına yol açtı. Sözün burasında profesör bazı misaller vererek konunun gözümüzde somutlaşmasını sağlamaya çalışıyor. Bazı bilim adamlarınca yeni doğan bebeklerin beslenmesinde bir dönem anne sütünün yerini hazır mamaların alması gerektiği savunulmuş. Yapılan başka araştırmalar bunun tam tersini ispatlayınca bu sefer de altı yaşına kadar anne sütüyle beslenmeleri gerektiği öne sürülmüş! Eskilerden dinlerseniz gerçekten de zaman zaman bu tür uygulamaların yapıldığını duyup hayretten bir yaşınıza daha girerseniz işten değil.

Burada vurgulanmak istenen bilimsel bilgi ve kadim öğretinin harmanlanarak bir arada kabul edilmesi ve uygulanmasının gerekliliği aslında... Bilimi yadsıyarak yalnızca kadim öğretiyi doğru kabul etmek dar düşünce ve yeniliklere kapalılığı getirir. Tam tersi durumda ise elde ettiğiniz yeni verileri bir temele oturtamama durumu ortaya çıkar. Bu nedenle bilimsel bilgiyi kol-tuk değneğine, kadim öğretileri ise fenere benzetiyor hoca ve birbirinden ayrı düşünülmemeli diyor.

Amenna; aldık kabul ettik... Fakat son olarak aklıma gelen ve çoğunuzun zihnini de zaman zaman yokladığını tahmin ettiğim iğne uçlu fikirçiyi de paylaşmadan edemeyeceğim. Bilimin yanılabilirdiği yalnızca uzmanlarca değil sıradan insanlar tarafından da idrak edilmeye başlanalı beri insan neye inanacağını kimin sözüne güveneceğini bilemiyor azizim. Durum böyle olunca da 'ninem bunca çocuk, bunca torun büyütmüş hepsi de sağlıklı acaba onun yöntemlerine geri mi dönmeli' diye düşünmeden edemiyoruz.

Hadi gelin köyümüze geri dönelim!

NACİ FİKRET VE ŞİVLİLİK

Şivlilik, Konya dâhilinde yapılan ve adeta bayram havasında büyük bir coşkuyla kutlanılan çocuklara yönelik eğlencelerden biridir. Sadece Recep ayının ilk perşembeğinde kutlanılır. Çocuklar bu günde kapı kapı gezerler ve her evden bişi, leblebi, kuru üzüm v.s çerez ve yiyecekleri torbalarına koyarlar, Gezerken da kendilerine mahsus bir teganni ile:

Şivli şivli şişirmiş
Erken kalkan pişirmiş
İki çeyrek bir börek
Bize Namazlık gerek

Şivlilikten önceki gece Konya'da Fener Alayı düzenlenir. Çocuklar havanın kararmasıyla birlikte, genelde akşam namazından sonra sokağa çıkarlar ve rengârenk şekil ve desenlerde fenerlerle dolaşırlar, şarkılar türküler söyleyerek kendi aralarında eğlenirler. Bu gün bu eğlencelerin arasında ateş yakma ve üzerinden atlama, maytap patlatmalar, boru sesleri, düdük öttürme v.s. gibi ekinliklerle zenginleştirilmiştir. Geçmişteki uygulamalara bakarak bu günkü kutlamaların çok daha masumane olduğu söylenebilir.

Fener Alayı ve Şivlilik hakkında bir Makale kaleme alan Naci Fikret Başta, fener alayının kökeninin Friglere kadar götürmektedir. İleri sürdüğü teze göre çocukluğunda kutlanılan fener alaylarında kullanılan trampet ve flütün Friglerde kullanıldığını mitolojiye dayanarak izah etmiş, dinlerin istilasıyla galip gelen örf ve adetlerin değişik isimler adı altında halk

ANUŞ GÖKCE

tarafından uygulandığını ifade etmiştir. Kutlamanın sadece Konya'ya özgü olması ve etrafındaki yerleşim yerlerinde görülmemesi Naci Fikret'in görüşünü kısmen doğrulamaktadır. Hâlbuki aynı çalgı aletlerinin değişik versiyonları, Sakalarda ve Hun Türklerinde saray ve ordu müziğinde kullanılmaktadır.

Fikret Naci, çocukluğundaki fener alayı kutlamalarında çok aşırıya gidildiği, gençlerin muharip guruplar oluşturarak başka bir mahalleye baskın verdiklerinden bahsederek; ilk önde kaval ve trampet çalan gurubun gittiğini, korkunç trampet sesleri ve nazanenin kaval ezgileri arasında vurun ülen vurun nidalarıyla ilerlediklerini, onun arkasında ellerinde cop, kama, sopa ve değnek bulunan muharip gurubun yürüdüğünü, en arkada da ellerinde rengârenk fener ve meşaleler bulunan gurubun yol aldığını, bildirmektedir. Yine Naci Fikret, iki hasım mahalle çocuklarının birbirlerine saldırdıklarını, bazen kafaların yarıldığı, dudakların patladığı olayların vuku bulunduğunu, baskın olayından habersiz veya hazırlıksız bulunan hasım mahalle gençlerinin kaçtıkları ve saklandıklarını kaydetmiştir.

Naci Fikret, aynı makalede fenerin nasıl ya-

pıldığına da değinmiş ve bizlere Şu malumati nakletmiştir: !Şimdiki gibi stearin mumlar pek tammüm etmediği için yapılar mumlar hep iç yağndan yapılır ve bunların dipleri kırmızı ve yeşil boyalarla telvin edilerek dükkânların önlerinde telvin edilirdi. Herkes gerek kendi hanesi gerekse mensubu bulunduğu mahallenin mescidi için bu mumlardan deste deste alır, getirir ve mescide verirlerdi. Bizim işal edeceğimiz kâğıt fenerler için de yine aynı yağndan yapılır; fakat daha ince mumlar kullanılırdı. Bir deste mum tedarik ettik mi sevincimize payan olmazdı.

Yan fener nasıl yapılırdı?... Yarım veya bir top eser-i cedid kâğıdı alınır. Üzeri renkli boyalarla muhtelif Őekiller, at, at üzerine binmiş ve elinde kılıç tutan bir kahraman; mese-la Őah İsmail, Aslı ile Kerem resimleri yapılır, sonra yanca hazırlanmış ortası delik bir tahta tekerleğin ortasına bir üstüvan teŐkil edecek Şekilde yapıştırılırdı. Bu tahtadan delikin ortasından da ekseriya bir karga kamışı veya bir değnek geçirilerek onların çukur olan içlerine de iş'al edilmiş (yakılmış) mum konurdu. Her çocuk elinde fener olduğu halde sokağa çıkardı. (1)

Naci Fikret makalesinin devamında Őivliliđin dini olgusuna değinmekte, İmam Őibli'nin Hz. Muhammed'i rüyasında görerek, Recep ayının ilk perŐembesinde ana rahmine düŐtüđünü görmüş, uyanınca mahallesindeki evlerin her kapısını vurarak bu sevincini paylaştığını, dile getirmiştir. O günden sonra bu kelimenin halk dilinde Őibli<Şivli adını aldığını belirtmiştir.

Böylece dini bir havaya da bürünen Şivlilik günümüze kadar kutlanan bir olđu olmuştur.

Şivlilik sabahı hanımlar erkenden kalkarlar, hamuru mayalarlar ve çocuklar dolaŐmaya baŐlayıncaya kadar bişi adı verilen içsiz çöreği susam yağında kızartıp hazır ederlerdi. Bu yetiştiremeyen hanımlar komŐuları tarafından ayıplanırdı. Çocuklar sabahtan öğleye kadar dolaşırlar, öğleden sonra dolaŐmazlardı. Konya'da çocuklar sadece Őivlilikte Őeker toplarlar, diğer bayramlarda ev ev dolaŐmazlardı.

Şair, halk ozanı İsmail Detseli de (2)Şivlilik gününü ev ev gezerek bişi topladıklarını, biŐiyi ucu çatallı bir içe sopasına astıklarını nakletmekte ve Şu dürtükleri söylediklerini ifade etmektedir:

Bişi bişi yağlı bişi
Bunu gezen iki kişi,
Ya arkadaşı ya kardaŐı
Biri erkek biri diŐi
Yağ kızarır kokar havada
PiŐiler oynar tavada
Yemesi pek tatlı olur
Őekerle yufka arasında
Çatalımı elime aldım
Yanıma arkadaş buldum
Bişi topladım yoruldum
Doymadım e aç kaldım
Şivli Şivli ŐiŐirir
Erken Ablalar piŐirir
Bir eli tavadan alırken
Bir eli durmadan aŐırır.
PiŐi piŐi yağlı piŐi
Bunu gezen iki kişi
Gelin piŐi toplayalım
KarŐalım erkek diŐi
Haydi piŐi verin piŐiiii.

Güzel adetlerimizi terk etmeyim ve birbirimize zara vermeyecek Şekilde kutlayalım. Cümle İslam âleminin Regaip Kandilini mübarek olsun. Selamete!

Dipnot:

1)BaŐtak, Naci Fikret, Konya Mahallerinin Eski Bir Adedi: Namazlık ve Şivlilik Halkevi Mecmuası, Eylül 1936,s.53.

2)Detseli, İsmail, Hatırla Ey Şehir,s.111,- Memleket Gazetesi Yay.haziran 2010/KONYA

“SAYA GEZDİM DUYDUNUZ MU?”

“S aya Gezme” geleneği, Şaman ve diğer Türk inançlarından kalan, Türkistan’dan başlayıp Anadolu’ya kısaca Türk’ün yaşadığı bütün coğrafyalara yayılan ve günümüze kadar süre gelen bir Türk geleneğidir. Genellikle şubat ayının ikinci haftasında yapılan, köyde ilk kuzunun ya da oğlağın doğduğunu ve baharın gelmekte olduğunu müjdeleyen bu olayın berecincini yaşamak ve paylaşmak, ayrıca yılın bereketli geçmesini dilemek için hazırlanan ve uygulanan bir gelenektir.

“Saya Gezme”, yurdumuzun birçok yöresinde, bazı farklılıklar göstermekle birlikte, üç aşığı beş yukarı aynı amaç ve benzer şekillerde kutlanırdı. Seydişehir yöremizde de yakın zamana kadar uygulanmakta olan saya gezme geleneği, ne yazık ki diğer birçok gelenekler gibi, “çağa ayak uydurma” kaygılarından kaynaklanan nedenlerden ötürü yok olmuş, tarihin karanlık sayfaları içindeki yerini almıştır maalesef.

“Saya Gezme” geleneği, 1970’li yılların ortalarına kadar uygulanan bir gelenektir.

Yöremiz insanının büyük çoğunluğu, yakın zamana kadar, geçimlerini küçükbaş hayvancılık ile sağlardı. O tarihlerde ‘davar’da (koğun ve keçi sürüsü) bulunan erkek hayvanlar ayıklanır, seçilmiş birkaç tane koç ve teke, sürüden ayrı olarak bir ay süreyle beslenirdi. Bu duruma “koç ayını” denilirdi. Koç ayını işlemi genellikle eylül ayının başlarında yapılırdı. Ekim ayının başlarında ise ayılan koçlar tekrar sürüye katılırdı. Buna da “koç katımı” denilirdi.

Koç katımından önce koç ve tekelerin özellikle de koçların tüyleri rengârenk boyanır, boy-nuzlarına boncuklar ve renkli bezler bağlanarak, güzel bir şekilde süslenir ve ondan sonra sürüye katılırdı. Koç katımının yapıldığı ilk günden itibaren, sürüye yeni katılacak oğlak ve kuzular beklemek üzere başlardı.

Bir koyunun gebelik süresi 145 ila 150 gün kadar sürer. Bu da, koç katım gününden itibaren saydığımızda, koyunların şubat ayının ikinci yansında “kuzulamaya” başlayacaklarını göstermektedir. “Saya Gezme” merasimlerinin şubat ayında yapılması da bu olay sebebiyledir.

Köyde, ilk kuzunun doğduğu haberi alınınca, o günün akşamında, köyün gençleri, önceden tespit ettikleri bir evde toplanarak, sabaha kadar sürecek olan eğlencelerin hazırlıklarını yapmaya başlardı. Grupta, kimin hangi görevi üstleneceği ile ilgili görev dağılımı da belli bir sistem içinde yapılırdı.

TAYYAR YILDIRIM

Saya gezerken tekerlemeleri söylemek üzere; “saya sayıcısı”, saya gezilirken çeşitli oyunları oynamak ve gösterileri sunmak üzere ‘dedeler’i seçerlerdi. Yine bu törenler boyunca toplanılacak yiyeceklerin konulacağı heybeyi taşımak üzere “heybeci, erzakçı”, bu toplantıda seçilir ve dedelerin üzerlerine giydirilecek olan kostüm ve kol, bacak ve gövdelerine bağlayacakları “çanlar” bu günde temin edilirdi.

‘Dedelere aynı bir parantez açmak gerekiyor. Dedeler; yüzleri yağlı tava karası ile karalanır, kıldan örülmüş, yırtık bir “pontur” (pantolon), üzerlerine pazen ya da kumaştan yapılmış “işlik” (gömlek), ayaklarına yün çoraplar, çorabın üzerine çarıklar, başlarına da rengârenk sarıklar giydirilerek, ilginç görüntüler oluşturulardı. Kollarına, bacaklarına, bellerine ve boynularına onlarca, “ince”, “hatap” “göğçüklü” ve “gildirek” diye adlandırılan küçüküklü büyüklü ‘çan’lar bağlanır, gövdelerini sallayarak ve karların üzerinde yuvarlanarak tarifi imkânsız uğultular oluştururlar ve izleyicilerin seyrine sunarlardı.

Bütün bu hazırlıklar tamamlandıktan sonra önceden belirtilen gece ve saatte gösteriler başlardı. Gösterilerin yapılacağından oyunu sahneye koyan gençlerin dışında kimse haberdar olmazlardı. Bu törenlerin hazırlıkları gizli yapılır ve bir anda sahneye konulur idi.

Belirlenen gece ve saat gelip çatığında; “Saya Grubu” köyde bulunan bütün evlerin önüne sırasıyla gelir ve “saya sayıcısı”;

Saya saya sallı beğim,
Dört ayağı nallı beğim!

Saya gezdim duyduunuz mu?
Selam verdim aldınız mı?

Geçiniz ekiz guzulasın, (Koyun ya da keçilerin doğum yapmasına “kuzulama” deniliyor.)
Dördü sekiz guzulasın.

Hey değecikler değecikler (tekecikler)!
Ballım yağlım değecikler!

Bal olmazsa yağ olsun,

Gelin yengem sağ olsun

Şeklindeki tekerlemeyi bağırarak ve çabuk bir şekilde söylerdi. Hemen arkasından da gösteriye katılanlar hep bir ağızdan; "huuuu diyelim, huuuu!" diye kuvvetli bir şekilde bağırır ve "dedeler" de sallanarak üzerlerindeki çanların müthiş bir uğultu ile "çanlamalarını" sağlardı.

Bu tekerleme ve çan sesleri duyulduğundan itibaren saya gezmenin başladığı anlaşılırdı.

Bu tekerlemelerin, ana öğeleri sabit olmak üzere ufak tefek sapmalarla yörelere göre farklı şekilde söylendiği de olurdu.

Saya grubu, köyedeki her evin önüne gelir, saya gezmeye süresi boyunca bir taraftan, önceden hazırlanan oyunlar oynar, diğer taraftan da "heybeci" heybeci uzatarak, herkesin gönlünden koptuğu kadarıyla verdikleri; bulgur, yağ, yoğurt, yumurta, bal ve benzeri yiyecekler toplar ve bir sonraki evin önüne doğru yol alınırdı. Bu şekilde, sabaha kadar dolaşılır, uğranılmayan, önünde gösteri yapılmayan bir tek bile ev bırakmazdı.

O saatlerde evinde tek başına oturan kimse kalmaz, çoru çocuğu, kızı "kızanı"(genç erkek), yaşlısı genci, erkeği kadını, evlisi bekân, sokaklara dökülür, sahnelenen bu oyunları hayranlıkla ve zevkle izlerler, kendileri de bizzat oyunlara iştirak ederlerdi. Bu gösteriler sabahlara kadar devam ederdi.

Sabah olunca, kuşluk vaktinde, daha önceden tespit ettikleri bir eve topladıkları gıdaları bırakırlar ve o evin kadınları ile birlikte köyün diğer kadınları bir araya gelerek toplanan yiyecekleri öğle yemeği olarak hazırlarlar ve bir gece önceki gösterilerin kahramanları olan gençlere ve köyün diğer sakinlerine güzel bir ziyafet çekerlerdi.

Artık bundan sonraki günler, köyde bulunan 15 yaş altı erkek çocukların, dağa "güdülmeye" götürülen davar sürülerinin peşinde; çoban ile birlikte, akşamlara kadar dolaştıkları günlerdir. Bu çocuklar, çobanın yanı başından bir an olsun ayrılmazlar ve doğacak olan oğlak veya kuzu-yu köye, sahibine götürmek üzere beklerlerdi. Çünkü yeni doğan kuzu sürüyle birlikte "yayıp" dağlarda dolaşamaz ve akşama kadar da "çobana yük" olurlardı. Ayrıca, yeni doğan her kuzu ve oğlak birer adet yumurta demektir.

Bu yüzden, yeni doğan kuzu ve oğlak; annesinin yalayarak temizlemesi, emzirmesi ve kurutmasından sonra köye götürülmeleri gerekirdi. Kuzu ve oğlağın sahipleri de, onlara müjde olarak yumurta verirlerdi. Bir tek yumurta kazanabilmek için, akşamlara kadar sürü ile dolaşılıp o gün hiçbir doğum gerçekleşmeden köye gel-

dikleri de çok olurdu. Bir tek kuzu getirip, sahibine teslim edip buz kesilmiş ellerimi ovuştura ovuştura kapının önünde yumurta beklediğim ve kaç yumurta topladığımı merak ettiğim arkadaşlara "yumurta hâsılatlarını" öğrenmek için damdan dama bağırarak sorduğum o günleri hiç unutmuyorum.

Saya geleneği benim yaşlarımda olanların tadını tattığı ama bizden sonraki kuşakların bir daha asla göremeyecekleri bir Türk geleneği idi. Karaman'ın bazı köylerinde bu geleneğin hala yaşamakta olduğunu duydum. İnşallah gerçek-tir ve bir gün görmek de nasip olur.

Yeri gelmişken, çocukluk anılarının en derin hatıralarından birisini burada anlatmadan geçemeyeceğim.

1970'li yıllarda köyde mevcut altmış hane-nin hepsinde ellişer adetten az olmamak üzere koyun ve keçi bulunurdu. Her on adedine bir gün olmak üzere "keşik" yapılırdı. Yani on adet davarı olan birisi, mahallenin bütün davarını bir gün süre ile dağda yayılmak mecburiyetindeydiler.

Bir gün davar köye gelmişti. Babam, keçinin bir tanesinin doğum yapmış olduğunu söyledi. Ama keçi sürüye karışıp oğlaksız gelmişti köye. O gün "davar keşigine" giden çobana durum anlatıldı. O da, "keçinin Ulu Güney mevkiinde, davarın arkasından yetiştiğini, uzaktan gördüğünü" söyledi. Olayın gerçekleştiği yer köye üç-dört kilometre kadar bir mesafede idi. Keçi-yi sürüden ayırıp, davarın geldiği mevkie doğru "sürdüm". Keçi önümde ben arkasında yola koyulduk. Gittiğimiz yol patika bir yoldu. Yolun yarısına geldiğimizde, keçi yoldan saparak ormanlık arazinin içerisine doğru yöneldi. Ulu Güney denilen bu mevkiinin arazisi ormanlık ve taşlık bir araziydi. Yoldan ayrıldıktan itibaren neredeyse iki kilometrelik bir mesafeyi kat ettik. Keçi, yol boyunca hiç melemedi. Ama doğum yaptığı yere doğru yaklaşınca aralıksız olarak; sanki yavrusuna "ben geliyorum yavrum" dercesine meleme-yeye başladı. En sonunda doğum yaptığı yere geldi ve iki taşın arasına gizlemiş olduğu oğlağının tepesine dikildi ve başladı yavrusunu yalamaya. Ben o anda, o çocukluk halimde sevinç gözyaş-ları dökmeye başlamıştım. Aradan geçen 35-40 yıl sonra, yani şu anda bile aklıma geldiğinde tüylerimi diken diken eden bu olayı yaşadım.

Saya gezmeye geleneğini anlatırken, böyle de bir örnek çıktı karşımıza.

Allah kimseyi yavrusundan ve sevdiklerinden ayırmasın, yüreğimizdeki sevgi tohumları, hep yeşil kalsın.

ANNAH, KONYA SEL OLMUŞ AKIP GELİR!

Konya'nın, şimdiki adıyla Süper o zaman ki adıyla 1.Lige sevdalandığı 80'li yıllarda bir Sönmez Filament deplasmanı var ki, Bursalılar şaşkınlıktan adeta küçük dilini yutmuştu.

Konyaspor, Sakaryaspor, Bakırköyspor, Sönmez Filament ve Kuşadasıspor'un şampiyonluk adayı olduğu yarıştan daha sonra diğerlerinin çekilip sahneyi Yeşil-Beyaz ve Yeşil-Siyahlı iki takıma bıraktığı 1986-87 sezonuydu. Süper Ligin ezeli rekabetlerini dahi kıskandıracak muhteşem çekişme ligin son dakikalarına kadar sürmüştü. Her haftası heyecana tabi sezona Filament seri galibiyetlerle başlayıp ilk dört maçından galip ayrılarak dikkat çekmişti. Sezonu şampiyon tamamlayacak olan Sakaryaspor'da ilk dört maçında ful çekme başarısını yakalarken Konyaspor ilk üç maçını kazanıp dördüncüsünde evinde Kuşadası ile golsüz berabere kalmıştı.

13. haftada Konyaspor sadece Bursa'nın değil, Türkiye'nin de en büyük Holdinglerinden birinin sponsorluğundaki Filament'i konuk etmiş, binlerce taraftar heyecandan yerine

MUSTAFA GÜDEN

oturamamıştı. Mete ve Namık gibi gol makinalarının sustuğu ihtişamlı maçın tek golü 60. dakikada Yugoslav ekolünün Türkiye'deki soğukkanlı savunma neferi Suad Karaliç'ten gelmiş ve 2 puan Konya'nın olmuştu.

İşte bu maçın rövanşını pırl pırl bir bahar günü 26 Nisan'da Bursa Stadında oynanacaktı. Bendeniz, 6-7 kilo ağırlığındaki çantamla yola koyulduğumda maça ilave olarak, ecdat yadigarı Bursa'yı da ilk defa göreceğim olmanın heyecanını da yaşıyordum. Neyse ki İlahi Kudret, yanımdaki koltuğa 'Beşşehirli mükemmel bir yol arkadaşı' oturmuştu da, geceyi muhabbet ve Bursa bilgileriyle bezemiştik.

Akıncı misali gün doğmadan Bursa'ya ilk varan da bendenizdim herhalde. Premsibim gereği önce stadı, sonra postaneyi buldum. Hazırlıklarım tamamı; şimdi kahvaltı edip, Ulu Cami ve Emir Sultan'ı ziyaret edebilirdim. Derken efendim; Yeşil-Beyaz bayrak-

SPOR SPOR SPOR

İlk yarısı golsüz kapanan karşılaşmada gollerimizi Namık ve Mete penaltıdan kaydettiler

YENDİK AMA LİDER DEĞİLİZ : (0-2)

HAKEMLER: Ayhan Köseoğlu (3) Ahmet Erdoğan (3) Adnan Türkan (3)
SÖNMEZ FILAMENT: İzzettin (1) Ali (2) Ahmet (3) Erdinc (2) Ergin (2) Cemal (3) Erkan (2) (Tolga 1) Hüseyin (2) Mucetlip (3) Hayri (2) (Umit 1) Gayyur (3)

KONYASPOR : Nejat (4) Zafer (2) Gürsel (3) Karaliç (3) Mustafa (2) Orhan (3) İsa (3) Ali (3) Salih (2) (Oğuz 2) Namık (3) (Alpasion 1) Mete (3)

Mustafa Güden (Bursa'dan bildiriyor)
Şampiyonlukta: İddiasını sürdüren Konyaspor, dün Bursa Atatürk stadında güçlü rakibi Sönmez Filament'i 2-0 mağlup etti.
Maça 6 bine yakın taraftarın tezaruhehi ile başlayan Konyaspor ilk tehlikeli atağını 2. dakika da yaptı. Bu dakikada Mete soldan daldı, Cemal tarafından ceza alanı içerisinde düşürüldü. Ancak ma-

MAÇIN elestirisi

Berati ÖZATAN (Bursa'dan bildiriyor)
Şampiyonlukta iddiasını sürdüren Konyaspor, dün Bursa Atatürk stadında güçlü rakibi Sönmez Filament'i 2-0 mağlup etti.
İlk yarıda şursuz ve kendinden bahsetmeyen bir Konyaspor izledik. Bunun yanında defansta yapılan sık sık hatalar, ilk yarıda Konyaspor'u zor durumlara soktu. Es-

nasıl oynadı

NEJAT: Dün harikalar yaratan b...
cu, Konyaspor'un kurtarıcısı idi. Ç...
laria taraftarların takdirini topladı.
ZAFER: Vasatı, zaman zaman...
vererek, rakibinin rahat oynamasına...
GÜRSEL: Defansımızın bel ke...
riz. Dün hava toplarının bütünü...
ataklarda ileriye çıkarak, takımı...

2. TÜRKİYE LİGİ C GRUBU PUAN DURUMU

TAKIMLAR	O	G	B	M	A	Y	P
SAKARYASPOR	30	21	6	3	66	25	
KONYASPOR	30	19	10	1	44	13	
KUŞADASI	30	10	6	2	36	11	

Konya Postası'nda çıkan maç haberinin küpürü

la süslenmiş ilk taraftar kafilesi kornalar ve marşlar eşliğinde Bursa caddelerinde kendini gösterdi. Bir, iki, üç, dört derken saymakla bitmeyeceğini anladı herkes. Yürüten duruyor, oturan kalkıyor, hayret ve hayranlıkla bitmek bilmeyen Konya kafilesini selamlıyordu. Bazı otobüslerde bizim de aşına olduğumuz dostları görüyor, birbirimize el sallıyorduk. Konya kafilesiyle ünsiyetimizi fark eden bir Bursalı yanaşıp "Sende mi Konyalısın?" diye sorduğunda "Evelallah" demiştik.

-Annah, dedi biri, "Konya sel olmuş akıp gelir. Koca Konya'da adam kalmamış, hepsi gelmiş!"

Sanırsınız Konya Stadydı; Filament taraftarının tezahüratı bizimkilerin coşkusuna karşılık sönük kalıyordu. Futbolcularımız maç öncesi sahayı görmek için eşofmanlarıyla arz-ı endam ettiklerinde konfeti yağmuruna tutulmuş, Bursalılar gıpta Konyaspor taraftarını izliyordu. Çimlerin üzerinde kol kola yürüttüğümüz Dünya Karmasında oynayan ilk Türk futbolcu Kaptan İsa Ertürk gözünü tribünlerden alamıyordu. "Bu ne büyük taraftar arkadaş, 8-10 bin kişi ardımızca tâ buralara kadar geliyor. Bu taraftara top oynanmaz mı" derken hayranlığımı ifade ediyordu. Kale arkasında Mete, Namık, Ali, Orhan, Gürsel, Kaleci Nejat, Karaliç, Salih ve diğerleri halka olmuştu; biz varınca yer açtılar. Aralarına giren İsa yeşil beyaza bürünmüş Konya tribünlerini gösterdi arkadaşlarına;

-Şu sevdaya bakın arkadaşlar, Fizan'a gitsek arkamızdan gelecekler. Bu taraftara galibiyetten başka sonuç yaşatmak yazıktır. Çıkalım, kazanmak için ne gerekiyorsa yapalım. Ne olursa olsun bu sahadan galip çıkacağız. Bu taraftarı galibiyetten başka bir sonuçla gönderemeyiz Konya'ya. Bize yakışan budur.

Yalan yok, sözleriyle ve mimikleriyle en

güzel maç konuşmalarından biriydi.

O gün Konyaspor sezonun en güzel oyunlarından birini sergiledi. Meşin yuvarlağı herkes gergef gergef, nakış işler gibi o kadar ustaca kullandı ki ev sahibine hüner sergilemek için zaman da mekân da kalmadı!

1.Liğin namli hakemlerinden Aykan Köseoğlu'nun yönetimindeki maçın ilk yarısında top iki kale arasında adeta mekik dokudu. Neyse ki Kaleci Nejat'ın panterlik günüyüdü de Gürsel'den ve Karaliç'ten seken topları toplamakta mahir davrandı. 64.dakikaya geldiğimizde Ali Beykoz soldan roket gibi ortaladı topu, zaten sahanın en uzununu olan Namık ustaca, kafayı kondurduğunda Filament kalesi teslim olmuştu. Bu golle zaferin ilk işaretini veren Konyaspor geriye yaslanıp, rakibin üzerine gelmesini beklemek yerine, üstün futboluyla rakibini sahasına püskürttüğü gibi gol bölgelerinden de çekilmedi. Nitekim 85.dakika da yine Ali'nin pasıyla bu defa Orhan Kılıç kaleciyle karşı karşıya kaldı, siper almış avcı gibi deklanşöre basmak üzereydik ki araya giren Filament'li Orhan'ı düşürdü. Köseoğlu pozisyonu atlamadı, beyaz noktayı gösterdi. Bu da iyi idi, o yıllarda Mete Adanır sahadaysa penaltı 'peşin gol' demektir. Öyle de yaptı; fileler topla, futbolcular birbirleriyle, taraftar da topyekun kucaklaşırken Filament için yarışa havlu atma zamanı gelmişti.

O gün 10 bin taraftar çocuklar gibi şendi. Otobüsler klaksonlar çalarak yeşil Bursa'ya veda ederken dillerden şampiyonluk türküleri dökülüyordu.

O ihtişamı ve o futbol resitalini unutmak ne mümkün. Her zaman gönlümüzdedir Filament zaferi. Sonu hüsrarla bitse de o sezon benzer birçok hatırayı demet demet biriktirmek kânımız olmuştu.

